

طراحی و اعتباریابی الگوی کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس با توجه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

حسن رحمان پور، دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه، تربت حیدریه، ایران.

* حسین مومنی مهمویی، دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه، تربت حیدریه، ایران.

امیر امیری رخشوار، استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت حیدریه، تربت حیدریه، ایران.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف طراحی و اعتبارسنجی الگوی کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس با توجه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش انجام شده است. روش پژوهش حاضر، کیفی و از نظر هدف کاربردی بود. در مرحله اول مطالعه کیفی با رویکرد نظریه زمینه‌ای با مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۵ نفر از متخصصین حوزه مورد بررسی انجام شد و در مرحله بعد و به منظور اعتباریابی الگو به دست آمده پرسشنامه‌ای در اختیار ۱۸ نفر از متخصصین این حوزه قرار گرفت. ابزار پژوهش نیز مصاحبه نیمه ساختاریافته بود که برای اعتباریابی داده‌ها از معیارهای اعتبارپذیری و اعتمادپذیری استفاده شد. اعتبار مصاحبه با استفاده از معیارهای چهارگانه گابا و لینکلن و پایایی پرسشنامه با استفاده از آزمون کرونباخ $0/92$ تأیید گردید. برای تحلیل داده‌های کیفی به روش کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی و انتخاب و تعیین مقوله پدیده محوری صورت گرفت. در بررسی تحلیل کیفی الگوی مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس با توجه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، مولفه‌های شرایط علی با ۱ مقوله اصلی و اعتبار $0/84$ ، شرایط زمینه‌ای با ۲ مقوله اصلی و اعتبار $0/91$ ، شرایط مداخله‌گر با ۲ مقوله اصلی و اعتبار $0/94$ ، راهبردها با ۲ مقوله اصلی و اعتبار $0/89$ و پیامدها با ۲ مقوله اصلی و اعتبار $0/85$ نشان داده شده است که بر این اساس یافته‌ها نشان می‌دهد که الگوی مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس با توجه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش از اعتبار خوبی برخوردار بوده است. نتایج این پژوهش نشان داد که ساختار کلینیک‌های آموزش و یادگیری در مدارس به اثر بخشی و کیفیت بخشی فرایندهای آموزشی و تسهیل در امور آموزشی و پرورشی شده و دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا با تغییرات محیطی و عوامل مداخله‌گر درون سازمانی منطبق شوند. همچنین باعث رفع موانع و مشکلات ناشی از ساختارهای معیوب شده و از این طریق باعث ارتقاء کارایی، اثربخشی و بهره‌وری در مدارس می‌شوند.

واژگان کلیدی: مدل کلینیک آموزش و یادگیری، فعالیت‌های یادگیری، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.

* نویسنده مسئول: Momenimahmoyei@gmail.com

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۵/۷ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۸/۲۸

Design and validation of teaching and learning clinic model in schools According to the Fundamental Transformation of Education document

Hassan Rahmanpour, PhD student in ducational management, Department of Educational Sciences, Torbat Heydarieh branch, Islamic Azad University, Torbat Heydarieh, Iran.

***Hosein Momeni Mahmoyei**, Associate Professor, Department of Educational Sciences, Torbat Heydarieh Branch, Islamic Azad University, Torbat Heydarieh, Iran.

Amir Amir Roshkhar, Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Torbat Heydarieh Branch, Islamic Azad University, Torbat Heydarieh, Iran.

Abstract

The current research was conducted with the aim of designing and validating the teaching and learning clinic model in schools according to the Fundamental Transformation of Education document. The present research method was qualitative and practical in terms of purpose. In the first stage, a qualitative study with a grounded theory approach was conducted with semi-structured interviews with 25 experts in the field under investigation, and in the next stage, in order to validate the obtained model, a questionnaire was given to 18 experts in this field. The research tool was a semi-structured interview, which was used to validate the data using the criteria of reliability and validity. The validity of the interview was confirmed using the four criteria of Gaba and Lincoln and the reliability of the questionnaire was confirmed using the Cronbach's test. To analyze the qualitative data, open coding, axial coding and selective coding were used to select and determine the category of the central phenomenon. In the qualitative analysis of the teaching and learning clinic model in schools according to the document of the fundamental transformation of education, the components of causal conditions with 1 main category and validity of 0.84, contextual conditions with 2 main categories and validity of 0.91, intervening conditions with 2 main categories and 0.94 validity, strategies are shown with 2 main categories and 0.89 validity, and results are shown with 2 main categories and 0.85 validity, based on which the findings show that the teaching and learning clinic model model In schools, according to the document of the fundamental transformation of education, it has had a good reputation. The results of this research showed that the structure of teaching and learning clinics in schools has been effective and quality of educational processes and facilitation in educational and educational affairs and enables students to adapt to environmental changes and intervening factors within the organization. It also causes the removal of obstacles and problems caused by defective structures and thereby improves efficiency, effectiveness and productivity in schools.

Keywords: teaching and learning clinic model, learning activities, document of fundamental transformation of education.

* Corresponding author: Momenimahmoyei@gmail.com

Receiving Date: 28/7/2024 Acceptance Date: 18/11/2024

مقدمه

در دنیای امروز در کشورهای پیشرفته، تغییر و تحول در نظام آموزش و پرورش، پیش نیازی جدی برای پاسخگویی به چالش‌های فرهنگی، علمی، اقتصادی، اجتماعی و اخلاقی محسوب می‌شود (Nazari, 2018). به همین علت، در سطح جهانی تلاش‌هایی گسترده و مداوم برای بهبود و اصلاح نظام‌های آموزش و پرورش در حال انجام است. نظام آموزش و پرورش که زمینه ساز تحولات و تغییرات بنیادی در جامعه محسوب می‌شود، بیش از هر نهاد دیگری، تحت تأثیر این تغییر و تحولات قرار می‌گیرد. از این رو ضروری است تا به تبع تحولات فرهنگی، علمی، اجتماعی و اقتصادی در هر جامعه در اهداف و برنامه‌ها و ساختار نظام آموزش و پرورش تغییرات لازم صورت پذیرد (Soleimani and Motahari, 2018). یکی از این تغییرات اساسی، ارائه مدل‌های نو و جدید در جهت تغییر و تحول در آموزش و پرورش با رویکرد سیاست‌های کلی نظام است.

بر اساس سیاست‌های کلی نظام، اسناد فرادستی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، یکی از راه‌های رسیدن به توسعه پایدار در آموزش و پرورش، استفاده از برنامه‌های آموزشی نوین، کارآمد و اثربخش در همه عرصه‌هاست و آموزش‌های کارآمد و اثربخش می‌تواند نیروی انسانی مولد و توانمند جهت بهره‌وری در همه بخش‌ها را افزایش دهد (Tabatabaei, Soleimani and Shafizadeh, 2022). همچنین تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش مبتنی بر آرمان‌های بلند نظام اسلامی باید معطوف به چشم‌اندازی باشد که در افق روشن ۱۴۰۴، ترسیم‌گر ایرانی توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویتی اسلامی انقلابی، الهام‌بخش جهان اسلام همراه با تعاملی سازنده و موثر در عرصه روابط بین‌المللی باشد. هرچند در سه دهه گذشته تلاش‌های وافر و قابل تقدیری از سوی مسئولان و دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت برای بهبود و اصلاح نظام آموزشی کشور به عمل آمده که خوشبختانه نتایج مثبت و مفیدی نیز بر جای گذاشته است؛ لیکن هنوز آموزش و پرورش در مدارس با چالش‌های جدی روبه‌رو است و میانگین نمرات آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان در مدارس مناسب نبوده و برون‌داد آن در طراز جمهوری اسلامی ایران نبوده و پاسخگوی تحولات محیطی و نیازهای جامعه نمی‌باشد. از این رو، تأکیدات حکیمانه رهبر فرزانه انقلاب اسلامی مبنی بر ضرورت تحول بنیادین در آموزش و پرورش با تکیه بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی ایرانی و تدوین الگویی اسلامی ایرانی برای تحول و پرهیز از الگوهای وارداتی، کهنه و تقلیدی محض، چراغ راه برون‌رفت از چالش‌های نظام آموزشی کشور می‌باشد. بنابراین زمینه‌سازی برای دستیابی به استانداردهای آموزشی و مدیریتی در مدارس، زمینه‌سازی به منظور ارتقای کیفیت آموزشی و پرورشی مدارس، حرکت به سوی نهادینه‌سازی، نگاه تعالی‌بخش در فرایندهای مدیریتی، ایجاد وفاق سازمانی از طریق توسعه فرهنگ کار گروهی در مدرسه، ترویج و تقویت سیستم خودارزیابی در راستای بهبود و تعالی عملکرد مدیریت و رهبری در مدرسه، افزایش انگیزه مدیران و دیگر کارکنان برای بهبود عملکرد و توسعه و تقویت مشارکت کارکنان، دانش‌آموزان و

اولیاء در امر راهبردی و مدیریت مدرسه را از اهداف کیفی برنامه های تحول بنیادین می باشد. بنابراین امروزه اهمیت مدیریت موثر در سازمان های آموزشی و مدارس به صورت روزافزون مورد توجه قرار گرفته است. به گونه ای که اگر بنا باشد مدارس به عنوان رده ی عملیاتی و تجلی گاه فرهنگ و تربیت برای تحقق اهداف نظام آموزش و پرورش، محیط یادگیری مناسبی برای یادگیرندگان فراهم آورد، بایستی توجه را بیش از پیش بر نقش افراد در مدارس معطوف نمود. از سوی دیگر بهبود مدارس با فعالیتهای مربوط به تغییر در ارتباط است و در خیل نقش آفرینی هایی که یک مدیر آموزشی می تواند در مدرسه ایفا نماید در جهش رو به رشدی توجهات بین المللی به توسعه مدیران آموزشی به عنوان مولفه ای مهم در بهبود مدارس معطوف گردیده است. چرا که بستر مدیریت، ارزش های تثبیت شده فردی و حرفه ای بوده و نقش عمده وی، وحدت بخشی افراد حول ارزش های محوری سازمان و اجتماع است. از این رو، مفهوم پردازی و ابداع نظریه و مدل جدید و توسعه ای «کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس» که تحقیقات نشان می دهد، تاکنون به صورت محدود و در برخی از کشورهای غربی مورد استفاده واقع شده است و تجربه زیسته آموزشی و مدیریت و کار با دانش آموزان متوسطه دوم، باعث شد تا با ارائه الگویی ملی در عرصه تعلیم و تربیت بتوانیم به نهادینه سازی این اندیشه آموزشی و پرورشی پرداخته و با به کارگیری آن در مدارس کل کشور در جهت بومی سازی آن در مسیر رشد و تعالی نظام آموزشی اقدام شود (Rahmanpour, 2024). بی شک هنرنمایی مدیران و استفاده از این الگو در مدارس در ایفای نقش رهبری آموزشی منجر به مدرسی اثربخش و ایجاد فرصت هایی بهتر برای آموختن و آموختن می گردد. از این رو مدیریت آموزشی، به عنوان مؤلفه اصلی عمل در مدارس بهتر است توسط سیاستگذاران و کارگزاران نظام آموزشی مورد توجه قرار گیرد. همچنین این برنامه که مدیران می توانند بهتر از آنی باشند که هستند، زمانی در آموزش و پرورش تحقق می یابد که در سیاست گذاری های آموزشی و برنامه های توسعه حرفه ای مدیران و رهبران آموزشی، بستر پرداختن به این مهم در بوته عمل مطرح و مورد بازبینی و بازاندیشی قرار گیرد. از این رو می توان با نگاهی نو و پژوهشگرانه به مدیریت آموزشی اثربخش در نظام تعلیم و تربیت که رکن اساسی برای تغییر و تحول بنیادین در نظام آموزشی است پرداخت و با توجه به این موضوع مهم زمینه رشد و تعالی نظام آموزش و پرورش را فراهم ساخت. در این راستا در سال های اخیر، آموزش و پرورش به دنبال راهکارهای جدیدی برای بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان بوده است. یکی از روش هایی که در این تحقیق مورد توجه قرار گرفته، ایجاد «کلینیک های آموزش و یادگیری» در محیط مدرسه است. این کلینیک ها با هدف ارائه حمایت های آموزشی اضافی به دانش آموزانی که در برخی دروس با چالش مواجه هستند، ایجاد شده اند. در این کلینیک ها، معلمان متخصص یا خود دانش آموزان موفق تر، به صورت فردی یا گروهی به دانش آموزان کمک می کنند تا بر چالش های درسی خود فائق آمده و عملکرد بهتری داشته باشند. کلینیک های آموزش و یادگیری در مدرسه، نقش اساسی در شناسایی اولیه مشکلات یادگیری دانش آموزان ایفا می کنند. همچنین، این کلینیک ها می توانند مانع افت تحصیلی

دانش‌آموزان شوند و فرصت‌های برابر آموزشی را برای همه دانش‌آموزان فراهم کنند و با ارائه حمایت‌های آموزشی اضافه، دانش‌آموزانی که در دروسی خاص با چالش مواجه هستند، می‌توانند با دیگر دانش‌آموزان هم‌پا شده و اعتماد به نفس خود را افزایش دهند. Mahmoudi, Bidi (2019) مطالعه‌ای با موضوع خلاقیت و نوآوری، ضرورتی برای مدیریت بهتر سازمان‌های آموزشی انجام دادند. نتایج نشان داد که خلاقیت و نوآوری نیازمند و پیش‌درآمد توسعه و پیشرفت و تعالی یک سازمان و جامعه است و آگاهی از فنون آن ضرورتی دوری ناپذیر برای مدیران آموزشی است. خلاقیت و نوآوری پدید ای است که نیازمند مدیریت، برنامه‌ریزی، هدفمندی است و با اراده فردی و جمعی، خودباوری، رنج و تلاش به ثمر نشسته و شکوفایی و پیشرفت را به ارمغان می‌آورد. موضوع خلاقیت و نوآوری لازمه حیات یک سازمان است. در این شرایط اگر سازمانی در جهت نوآوری و خلاقیت اقدام جدی انجام ندهد قطعاً با شکست روبرو خواهد شد. لازمه این امر، قرار دادن برنامه‌های خلاقیت و نوآوری سولوحه فعالیت‌های سازمانی است. هم‌چنین اشاعه این فرهنگ که مدیران بدون حمایت نوآوری قادر به ماندگاری در سازمان نخواهند بود، یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر در جامعه کنونی می‌باشد. این امر مهم با تغییر نوع نگاه به کارکنان و کارشناسان سازمان از منابع انسانی به سرمایه‌های ارزشمند که با پیشرفت و خلاقیت و نوآوری خود می‌توانند موجب تعالی و پیشرفت سازمان گردند امکان‌پذیر است. Badakhshan, SoleimanPour Omran & Fazli (2016) مطالعه‌ای با موضوع مدیریت نوآوری در سازمان‌های آموزشی انجام دادند. نتایج نشان داد که عصر جدید با خود تغییرات شگرف همراه با نوآوری‌ها را به ارمغان آورد و در این میان سازمان‌های آموزشی به ساختار فکری نیازمند می‌باشد که آکنده از عمق بخشیدن به اطلاعات و توجه به مشارکت نیروی انسانی نوآور و دانش‌گرا به جای نیروی انسانی عملکردی است. از این رو مدیریت هوشیار بر آن است تا هرچه بیشتر و بهتر در جهت استفاده از ابزاری به نام دانش برای رویارویی و مقابله با عوامل عدم اطمینان، حفظ موقعیت و ایجاد نوآوری جهت گسترش عرصه رقابتی خود برآید این امر مستلزم این است که سازمان با ارج نهادن به نوآوری، آن را به عنوان یک نیاز استراتژیک و ضروری جهت پیشگامی در عرصه رقابت‌پذیری در زمره برنامه‌های اولویت‌دار خود قرار دهد در این زمینه مدیریت نوآوری از طریق ترکیب و یکپارچگی اجزای مختلف دانش در سازمان می‌تواند پاسخگوی مناسب برای این موضوع می‌باشد.

بر اساس سیاست‌های کلی نظام مصوب ۱۳۹۲ و اسناد فرادستی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نظام آموزشی و تعلیم و تربیت نقش موثر و پررنگی در تغییر و تحول و پیشرفت جامعه در زمینه‌های علمی، فرهنگی، هنری و آموزشی جامعه دارد، اما این واقعیت که خود نیز در این تحولات متأثر برخی از تغییرات قرار می‌گیرد انکار ناپذیر است. در سند تحول بنیادین و چشم‌انداز بیست ساله آموزش و پرورش این حقایق وجود دارد که برای داشتن یک نظام آموزشی قوی و خروجی متناسب با نیاز روز می‌بایست مدارس و سایر آموزشگاه‌های دولتی و خصوصی تلاش نموده و بر این اساس برنامه‌ریزی نمایند و مدیران

و سایر عوامل آموزشی نیز باید از هیچ کوششی در راستای تحقق برنامه تعالی مدرسه خود در این سطح فروگذار ننمایند. در واقع می‌توان گفت از آنجا که مدرسه با هدف اعتلای سطح آموزشی و پرورشی به کار می‌آید و توقعات و انتظارات جامعه در این راستا نسبت به مدرسه صورت می‌پذیرد، لذا بهبود مدیریت مدرسه و ارتقای کیفیت یادگیری دانش‌آموزان امر مهمی است و از این جهت مدرسه نیاز به مدیریتی قوی، عوامل آموزشی پرانگیزه و دانشمند، دانش‌آموزان پژوهشگر، استفاده بهینه از منابع کافی و... است که همه آن‌ها بستگی به مدیریت قوی و پر کار می‌باشد (Mohammadi et al., 2020). یکی از این مدل‌ها که در این تحقیق به آن اشاره می‌شود مدل «کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس» است. کلینیک‌های آموزش و یادگیری، تأثیر قابل توجهی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارند. Rahmanpour (2024) مدل کلینیک آموزشی^۱ یک مدل آموزشی است که تأکید بر این دارد که دانش‌آموزان بهترین یادگیری را از طریق تجربه و عمل مستقیم^۲ به دست می‌آورند. در این نوع از آموزش، دانش‌آموزان فرصت دارند تا در محیط‌های عملی و واقعی تجربه‌های آموزشی متنوع داشته باشند و به صورت عملی و تجربی مهارت‌ها و دانش‌های جدید را به دست آورند. در کلینیک آموزشی، دانش‌آموزان به صورت فعالانه در فرآیند یادگیری شرکت می‌کنند و از طریق تجربه و عمل مستقیم، حل مسائل عملی، پروژه‌ها، کارگاه‌ها و فعالیت‌های عملی مختلف، مهارت‌های خود را تقویت می‌کنند و دانش خود را گسترش می‌دهند. این نوع از آموزش به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مفاهیم آموزشی را بهتر درک و یاد بگیرند و بتوانند آن‌ها را در محیط‌های واقعی و کاربردی به کار ببرند. استفاده از مدل کلینیک آموزشی در مدارس می‌تواند باعث بهبود کیفیت آموزش و یادگیری دانش‌آموزان شود و آن‌ها را برای مواجهه با چالش‌ها و مسائل واقعی زندگی آماده کند. این نظریه می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا مهارت‌ها و دانش‌های عملی را به دست آورند و بهترین نتایج آموزشی را کسب کنند.

مرور پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که اگر چه در برخی مولفه‌های نوآوری و اختلالات یادگیری، تحقیقاتی انجام شده ولی به صورت کلی و جامع با رویکرد سیاست‌های کلی نظام در خصوص مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس، هیچ تحقیق جامعی انجام نشده، لذا خلأ پژوهشی در این خصوص و نبود تحقیقات جامع و لزوم ارائه تحقیق در این موضوع جهت ارائه راهکار به برنامه ریزان و سیاست مداران نظام جهت تدوین خط‌مشی‌های کلی آموزش و رسیدن به آموزش و پرورش مطلوب و اثربخش در مدرسه، ضرورت و اهمیت تحقیق را نشان می‌دهد. لذا با توجه به بررسی پیشینه نظری و تجربی پژوهش در داخل کشور و اینکه اصلاً تاکنون به این موضوع پرداخته نشده است و اهمیت آن در بروز استعدادها و رشد و شکوفایی

¹ Educational clinic

² Learning through experience and direct action

دانش آموزان در یادگیری و پیشرفت تحصیلی، خلأ پژوهشی بسیار محسوسی در این زمینه وجود دارد. بنابراین سعی شد با ارائه مدلی بر اساس سیاست‌های کلی نظام آموزش و پرورش، در جهت بهبود شرایط موجود پژوهشی صورت گیرد. از این رو بر اساس آنچه گفته شد سؤال اصلی تحقیق به این صورت بیان می‌شود که:

بر اساس سیاست‌های کلی نظام و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش چه مولفه‌هایی در طراحی و اعتبارسنجی الگوی مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس تاثیرگذار است؟ و اعتبار مدل طراحی شده چگونه است؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر نوع مطالعه از نوع تحقیقات کیفی مبتنی بر روش داده بنیاد است. روش پژوهش فوق را می‌توان به‌عنوان رویکردی پژوهشی معرفی کرد که در آن بر اساس داده‌های واقعی و از طریق روش علمی نظریه‌های جدید تدوین می‌شود. جهت گردآوری داده‌ها از دو ابزار بررسی ادبیات مربوطه به صورت توصیفی و پس از آن انجام مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد. همچنین در این پژوهش از روش نمونه‌گیری نظری استفاده گردید. در این روش، نمونه‌گیری بر مبنای مفاهیم حاصل از داده‌ها انجام شد، به‌طوری‌که محقق به دنبال توسعه نظری و مفهومی بود. تعداد مصاحبه (حجم نمونه) در این روش پژوهش تابع عدد خاصی نبوده و گردآوری داده‌ها تا زمان تحقق اشباع نظری ادامه پیدا کرده است. با در نظر گرفتن مفهوم اشباع نظری، در بخش کیفی پژوهش تعداد ۱۵ مصاحبه به روش حضوری به مدت حداقل ۲ جلسه یک ساعته برای هر نفر از مشارکت‌کنندگان شامل (اساتید دانشگاه، مدیر مدرسه) که با روش هدفمند و با توجه به اصل اشباع نظری انتخاب شده بودند، انجام شده است. منظور از اشباع نظری این است که با افراد نمونه تا حدی مصاحبه شد که مصاحبه‌های جدید منجر به اطلاعات جدیدی در خصوص ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدرسه احصاء نشود. ابزار پژوهش، یک فرم مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. تحلیل با توجه به اهداف تحقیق بوده. در واقع پس از مطالعه متن هریک از مصاحبه‌ها، قسمتهایی که با توجه به سؤالات پژوهش و اهداف تحقیق می‌توانست به عنوان یک کد اولیه در نظر گرفته شود مشخص می‌شد و به عنوان مفهوم اولیه انتخاب گردید. ادامه مفاهیم اولیه در طبقه‌های بالاتر که اشتراک دارند در قالب مدل کلینیک آموزش و یادگیری مدارس تعریف می‌شود. محتوای اصلی پرسش‌های پژوهش حاضر عبارت بودند از:

۱- شرایط علی، زمینه‌ای، واسطه‌ای، راهبردها و پیامدهای کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس دوره متوسطه کدامند؟

۲- مدل و الگوی کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس دوره متوسطه چگونه است؟

۳- ابعاد و مولفه‌های کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس دوره متوسطه کدامند؟

در این پژوهش در تحلیل داده‌ها، روش استقرایی و روش مرحله‌ای و تکنیک تحلیلی استراوس و کوربین شامل سه تکنیک کدگذاری مشتمل بر (کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی)، مورد استفاده قرار گرفت و درنهایت تلاش شد تا از متون مصاحبه کدهای باز استخراج شوند.

برای پاسخگویی به سؤال پژوهش، داده‌های جمع‌آوری شده از ادبیات تحقیق و متون مصاحبه بر اساس روند نظریه بنیادی به شرح زیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. پس از بررسی و واکاوی دقیق متن مصاحبه‌ها، انجام کدگذاری باز و محوری و تعیین مقوله‌های اصلی و ابعاد مداخلات آموزشی، در ادامه فرآیند تحقیق بایکپارچه سازی و در کنار هم قراردادن فرضیه‌ها و گزاره‌های به دست آمده و براساس مدل پارادایمی استراوس و کوبین، مدل تحقیق استخراج گردید. نظریه حاصل از چنین فرایندی در اطراف مقوله هسته‌های متمرکزی می‌شود. بر اساس روابط به دست آمده، مفاهیم حاصل از کدگذاری باز و محوری و پیوند این مفاهیم در قالب یک مدل (کدگذاری انتخابی)، حاصل از پژوهش به شکل زیر استخراج و ارائه گردید.

کدگذاری باز: در این مرحله از پژوهش، متون مقالات و مصاحبه و مشاهدات از روش تحلیل محتوا، سطر به سطر و عبارت به عبارت، بررسی و مفاهیم اولیه در خصوص پدیده مورد مطالعه استخراج گردید؛ و سپس بر اساس مشابهت‌ها و ارتباط مفهومی و خصوصیات مشترک و تفاوت‌هایشان مورد بررسی قرار گرفت؛ و درنهایت، این مفاهیم بر اساس تشابه طبقه بندی شده و مقولات (طبقه‌ای از مفاهیم) مشخص شدند. نتیجه حاصل از کدگذاری باز، مجموعه‌ای شامل مقوله‌های فرعی و مربوط به شرایط علی، زمینه‌ای، میانجی، پدیده محوری، راهبردها و پیامدها است. کدگذاری محوری: در این مرحله مقوله‌های حاصل از کدگذاری باز داده‌ها با یکدیگر مرتبط می‌شوند. کدگذاری انتخابی: در این مرحله هدف یکپارچه سازی و کنار هم قرار دادن مقوله‌های محوری با سایر مقوله‌ها انجام گردید. در این مطالعه پس از کدگذاری انتخابی، الگوی ارتقای کیفیت آموزش تدوین گردید و به صورت نموداری و تشریحی ارائه گردید. برای سنجش روایی ابزار مصاحبه از روش روایی پاسخگو استفاده شد. در روایی پاسخگو، صحت داده‌های بدست آمده از پاسخگوها بررسی گردید و در آن پژوهشگر بازگشتی به شرکت کنندگان داشت تا بتواند با توجه به تأیید صحت داده‌ها، نظریه در حال تکوین را اصلاح کند. برای محاسبه پایایی از دو روش پایایی حاصل از دو کدگذار و پایایی بازآزمون استفاده شده است. در پایایی بازآزمون از میان مصاحبه‌های صورت گرفته، چند مصاحبه به عنوان نمونه انتخاب شد و هر کدام از آنها در یک فاصله زمانی کوتاه و مشخص دو باره کدگذاری گردید. سپس کدهای مشخص شده در دو فاصله زمانی برای هر کدام از مصاحبه‌ها با هم مورد قیاس قرار گرفت. روش بازآزمایی برای ارزیابی ثبات کدگذاری پژوهشگر به کار می‌رود. در هر کدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در دو فاصله زمانی با هم مشابه هستند با عنوان تطابق و کدهای غیر مشابه با عنوان عدم تطابق مشخص گردید. برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی (دوکدگذار)، از یکی از اساتید

طرح پژوهشی و آشنا به کدگذاری درخواست شد تا به عنوان کدگذار ثانویه در پژوهش، مشارکت کند و در ادامه پژوهشگر به همراه این همکار پژوهشی، تعداد پنج مصاحبه را کدگذاری کرده و درصد توافق درون موضوعی که به عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می رود، محاسبه گردید.

جدول ۱: مشخصات دموگرافیک افراد مصاحبه شونده در ارتباط با موضوع تحقیق

کد مصاحبه شونده	محل خدمت	سابقه مدیریت	سابقه تدریس	مدرک تحصیلی	رتبه دانشگاهی	رشته تحصیلی	سمت فعلی
کد ۱	دانشگاه	۱۰ سال	۲۵ سال	دکتر	دانشیار	مدیریت آموزشی	عضو هیات علمی دانشگاه تربت حیدریه
کد ۲	دانشگاه	۸ سال	۷ سال	دکتر	دانشیار	مدیریت آموزشی	عضو هیات علمی دانشگاه تربت حیدریه
کد ۳	دانشگاه	۹ سال	۲۶ سال	دکتر	دانشیار	مدیریت آموزشی	عضو هیات علمی دانشگاه تربت حیدریه
کد ۴	دانشگاه	۱۰ سال	۱۸ سال	دکتر	استادیار	برنامه ریزی	عضو هیات علمی دانشگاه تربت حیدریه
کد ۵	دانشگاه	۶ سال	۲۴ سال	دکتر	استاد	مدیریت آموزشی	عضو هیات علمی دانشگاه تربت حیدریه
کد ۶	دانشگاه	۶ سال	۲۲ سال	دکتر	استادیار	برنامه ریزی	عضو هیات علمی دانشگاه تربت حیدریه
کد ۷	دانشگاه	۵ سال	۱۸ سال	دکتر	استادیار	برنامه ریزی درسی	عضو هیات علمی دانشگاه تربت حیدریه
کد ۸	دانشگاه	۵ سال	۲۰ سال	دکتر	استادیار	فلسفه تعلیم و تربیت	عضو هیات علمی دانشگاه تربت حیدریه
کد ۹	دانشگاه	۶ سال	۲۵ سال	دکتر	استادیار	روانشناسی	عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان
کد ۱۰	دانشگاه	۴ سال	۱۵ سال	دکتر	استادیار	روانشناسی	عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان
کد ۱۱	دانشگاه	۳ سال	۱۸ سال	دکتر	استادیار	مدیریت آموزشی	عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان
کد ۱۲	دانشگاه	۴ سال	۲۴ سال	دکتر	استاد	مدیریت آموزش عالی	عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان

مدیریت بر آموزش سازمانها

مدیر دبیرستان	برنامه ریزی	مدیر مدرسه	دکتر	۲۲ سال	۱۵ سال	دبیرستان صاحب الزمان (عج)	کد ۱۳
معاون آموزشی دبیرستان شهید مدرس	مدیریت آموزشی	مدیر مدرسه	دکتر	۲۸ سال	۵ سال	دبیرستان شهید مدرس	کد ۱۴
مدیر دبیرستان امام حسین (ع)	روانشناسی	مدیر مدرسه	دکتر	۲۹ سال	۶ سال	دبیرستان امام حسین (ع)	کد ۱۵

نتایج تحلیل محتوای پاسخ مصاحبه شونده‌ها، نشان دهنده وجود یک مقوله اصلی، شش مقوله فرعی و ۳۷ مفهوم درباره شرایط علی برای ایجاد پدیده مورد مطالعه است که کدهای باز مربوط به آنها به شرح جدول ۳ است.

یافته‌ها

با توجه به نظریه داده‌بنیاد تحلیل داده‌ها در قالب کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. تعداد ۱۸۵ مفهوم به دست آمد که با طبقه‌بندی این مفاهیم، ۲۳ مقوله فرعی و در مرحله کدگذاری محوری تعداد ۱۰ مقوله اصلی طبقه‌بندی شدند و در نهایت در مرحله کدگذاری پیشرفته، مقوله‌های آشکار شده در قالب ابعاد ۶ گانه مدل پارادایمی، با روابطی که بین آن‌ها وجود دارد در الگو جای گرفتند. نتایج تحلیل محتوای پاسخ مصاحبه شونده‌ها به پرسش اول پژوهش، نشان دهنده وجود یک مقوله اصلی، شش مقوله فرعی و ۳۷ مفهوم درباره شرایط علی برای ایجاد پدیده مورد مطالعه است که کدهای باز مربوط به آنها به شرح جدول ۱ است.

مقوله محوری بر ارتقای کیفیت آموزش استوار است. شرایط زمینه‌ای در پاسخ به پرسش اول پژوهش نشان دهنده دو مقوله اصلی، چهار مقوله فرعی و ۲۶ مفهوم درمورد شرایط زمینه‌ای برای ایجاد پدیده مورد مطالعه است که کدهای باز و مقوله‌های مربوط به آنها در جدول ۲ آمده است. بر اساس تحلیل محتوای مصاحبه‌ها، در پاسخ به پرسش اول پژوهش دو مؤلفه اصلی، شش مؤلفه فرعی و ۴۴ مفهوم به عنوان شرایط مداخله‌گر، به شرح جدول ۳ شناسایی شدند.

جدول ۳: کدهای باز و مقوله های مربوط به شرایط علی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفاهیم
شرایط علی معلمان	کیفیت معلمین	نرخ معلمین از نظر سن، مرتبه علمی و سابقه کار، نسبت معلمین به دانش آموزان به تفکیک مقاطع، نسبت معلمین تمام وقت به پاره وقت، نرخ معلمین متخصص در هر رشته تحصیلی به دانش آموزان، نسبت معلم به دانش آموز، نسبت معلم به کلاس، نسبت معلم به مدرسه، نسبت ساعات تدریس معلم در هفته، نسبت معلمان فوق لیسانس به کل معلمان، نسبت معلمان لیسانس به کل معلمان، میانگین سطح تحصیلات کارکنان، نسبت ساعت تدریس کل معلمان
	فعالیت آموزشی معلم	تعداد دوره های آموزشی (تخصصی) طی شده، نسبت معلمان لیسانس و بالاتر به کل معلمان، میانگین ساعات آموزش های ضمن خدمت سالانه کارکنان، نسبت ساعت تدریس کل معلمان، میانگین سابقه ی خدمت معلمان، میانگین ساعات تدریس معلمان در هفته، میزان استفاده معلمان از کارگیری ابزارها، لوازم و فناوری های آموزشی در فرایند تدریس خود، میزان مشارکت کارکنان، دانش آموزان و اولیا در طراحی و اجرای برنامه ها های کلاسی خود، میزان استفاده معلمان از روش های آموزشی متناسب با موضوع تدریس خود
	فعالیت پژوهشی معلم	نسبت معلمان پژوهنده به کل معلمان، میزان کاربرت یافته های پژوهشی در سطوح مختلف تصمیم سازی و تصمیم گیری، نسبت مقالات منتشر شده در نشریات معتبر داخلی و خارجی، نسبت کتاب های تالیفی و ترجمه ای معلمان، نسبت مقالات ارائه شده معلمان در همایش ها و سمینارهای داخلی و خارجی، میزان پژوهش های انجام شده توسط معلمین، میزان اختراعات و ابتکارات ثبت شده توسط معلمین
	الگوها و روش های تدریس معلمین	میزان استفاده معلمین از انواع روش های یادگیری و یاددهی (روشهای تدریس) متناسب با موضوع تدریس خود، میزان استفاده معلمان از طرح درس، میزان استفاده معلمین از مواد و وسایل آموزشی در تدریس
	استفاده از منابع و وسایل آموزشی	میزان کاربرد فناوری آموزشی توسط معلم در فرایند تدریس، میزان استفاده معلمان از وسایل و مواد آموزشی در فرایند تدریس خود، میزان استفاده معلمان از آزمایشگاه و کارگاه در فرایند تدریس
	ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	میزان استفاده معلم از نتایج تحلیل آزمون های پیشرفت تحصیلی در جریان تدریس خود، ارائه بازخورد نتایج آزمون ها به دانش آموزان و اولیاء، میزان استفاده معلمان از روشهای متنوع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

مدیریت بر آموزش سازمانها

جدول ۲: کدهای باز و مقوله های مربوط به شرایط زمینه ای

مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفاهیم
شرایط زمینه ای	مدیریت و مدارس	میزان انطباق برنامه ها و فعالیت های آموزشی و پرورشی با اهداف دوره ها، میزان بهره برداری مدیران از سمینارها، کنفرانس ها و همایش های برگزار در آموزش و پرورش، میزان اهتمام مدیریت به آموزش و توسعه دانش یادگیری، میزان اهتمام مدیریت مدارس به تشکیل و فعال سازی گروه های علمی، نسبت تعداد روزهای آموزشی برگزار شده به روزهای آموزشی مصوب، تعداد دوره های آموزشی (تخصصی) طی شده توسط مدیر، میزان تناسب محتوای دوره های آموزشی کارکنان با نیازهای شغلی آنان، میزان آشنایی مدیر با اصول و مهارت های مدیریت آموزشی، میزان آشنایی مدیر با اصول و فلسفه تعلیم و تربیت آموزش و پرورش، میزان آشنایی مدیر با اصول روان شناسی، درصد طرح ها و برنامه های آموزشی اجرا شده در زمان مدیریت مدیر در مدرسه
	فعالیت های پرورشی و فوق برنامه مدیر	میانگین برگزاری اقدامات انجام شده در گرمی داشت ایام الله، جشن های ملی و مذهبی، تعداد اجرای مراسم صبحگاهی در طول هفته، متوسط برگزاری مراسم نماز جماعت در هر هفته، میزان اهتمام مدیریت مدارس به برگزاری اردو، مسابقات و گردش های علمی، فعالیت های فرهنگی، هنری، بهداشتی و ورزشی، متوسط تشکیل جلسات انجمن اولیاء و مربیان در هر نیم سال تحصیلی
	فعالیت های پژوهشی	نسبت کتاب تالیفی و ترجمه ای توسط مدیر، نسبت مقالات چاپ شده توسط مدیر، درصد پژوهش های انجام شده در زمان مدیریت مدرسه
تشکیلات سازمانی مدارس	ویژگی های سازمانی و مدیریتی مدیر	میزان آشنایی مدیر با قوانین و مقررات سازمانی و مدیریتی، تعداد گزارش های تدوین شده فصلی و ارسال آنها به مدیریت منطقه، بازگشایی مدرسه در موعد مقرر و آمادگی معلمان و دانش آموزان، تعداد جلسات برگزار شده شوراها در هر نیم سال تحصیلی، تناسب رشته تحصیلی مدیر با شغل مدیریت، میزان اطلاع رسانی بخشنامه ها و دستورالعمل ها توسط مدیر، میزان آشنایی مدیر با شرح وظایف کارکنان

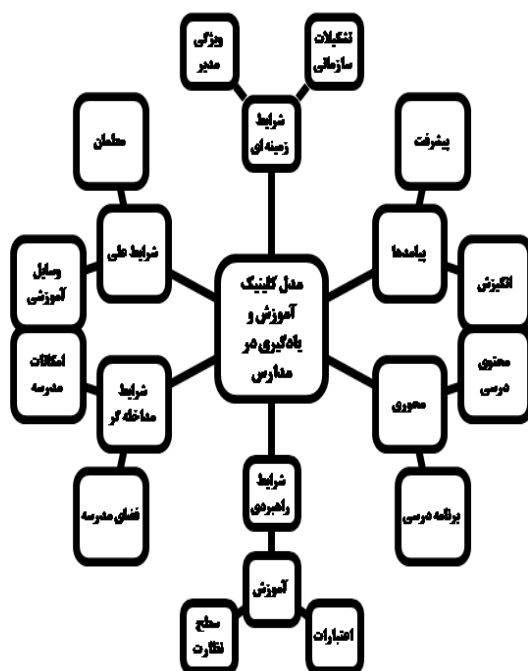
جدول ۳: کدهای باز و مقوله های مربوط به شرایط مداخله گر

مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفاهیم
شرایط مداخله گر	فضای آموزشی و ورزشی	نسبت مدارس استاندارد به کل مدارس، نسبت دانش آموزان به تعداد کلاس های درس، نسبت مدارس دو نوبته به کل مدارس، درصد مدارس دارای آزمایشگاه، کارگاه و کتابخانه مستقل، سرانه فضای اداری به ازاء هر معلم، سرانه فضای آموزشی به ازاء دانش آموزی، نسبت فضای پرورشی به کل فضا، سرانه فضای ورزشی به ازاء هر دانش آموز، نسبت تعداد دانش آموز به فضای کلاس
	کتابخانه و سیستم اطلاع رسانی	نسبت تعداد کتب موجود به دانش آموزان، نسبت تعداد لوح فشرده و نوارهای موجود در کتابخانه به تعداد دانش آموزان، نسبت کتب، نشریات و راهنمای تدریس موجود در کتابخانه نسبت به معلمان، تعداد معلمان استفاده کننده از کتب و نشریات در طول روز، میانگین دانش آموزان استفاده کننده از کتابخانه در طول روز، نسبت تعداد فیلم های آموزشی موجود در کتابخانه به دانش آموزان، میزان سرعت اینترنت موجود در کتابخانه در مدارس، میانگین ساعات کار کتابخانه در هفته
	کارگاه ها و آزمایشگاه ها	درصد مدارس دارای آزمایشگاه، کارگاه مستقل، ضریب ایمنی وسایل کارگاهی و آزمایشگاهی مدارس، میزان تناسب وسایل کارگاهی و آزمایشگاهی مدارس با محتوای آموزشی، سرانه کارگاه ها و آزمایشگاه های مناسب با رشته های تحصیلی، به ازاء هر دانش آموز، سرانه کارگاه ها و آزمایشگاه های مدارس به ازاء هر دانش آموز، نرخ بازدهی های علمی از کارگاه و آزمایشگاه در هفته
	امکانات و خدمات رایانه ای	نسبت تعداد رایانه ها به کل دانش آموزان، نسبت کلاس های استفاده کننده از رایانه در کلاس ای درس، نرخ دسترسی دانش آموزان به فناوری اطلاعات و ارتباطات، نرخ دسترسی معلمان به فناوری اطلاعات و ارتباطات
امکانات مدرسه	امکانات و تجهیزات بهداشت مدارس	تعداد دانش آموزان معاینه شده از نظر بهداشتی و درمانی در مدرسه، نسبت آب خوری های مدرسه به ازاء همه دانش آموزان، نسبت تعداد دانش آموزان به سرویس بهداشتی، نسبت مربی بهداشت در مدارس به همه دانش آموزان مدرسه، سرانه فضای بهداشتی (داشتن اتاق جداگانه برای امور بهداشتی) در مدارس، نسبت مدارس دارای امکانات بهداشتی استاندارد به کل مدارس
	امکانات و تجهیزات آموزشی	نسبت مدارس برخوردار از امکانات و تجهیزات آموزشی به کل مدارس استان، ضریب ایمنی وسایل کارگاهی و تجهیزات آموزشی مدارس، میزان تناسب وسایل کارگاهی و تجهیزات آموزشی مدارس با محتوای آموزشی، نسبت دستگاه های تکثیر و فتوکپی به کل دانش آموزان، تناسب وسایل و مواد آموزشی با نیازهای دانش آموزان، میزان روزآمد بودن وسایل و مواد آموزشی، میزان تنوع مواد و وسایل آموزشی در مدرسه، تناسب میز، نیمکت و صندلی ها با نیازهای دانش آموزان، درصد میز، نیمکت و صندلی های استاندارد موجود در مدارس، سرانه کتاب های آموزشی موجود در کتابخانه های مدارس، درصد برخورداری کلاس های مدرسه از تخته هوشمند

همچنین بر اساس تحلیل محتوای مصاحبه‌ها، در پاسخ به پرسش پژوهش یک مؤلفه اصلی محتوای درسی، یک مولفه فرعی برنامه درسی و ۱۶ مفهوم شامل نسبت دروس دارای رسانه های کمک آموزشی (کتاب راهنمای معلم، کتاب کار، لوح فشرده، فیلم آموزشی و ...) به کل دروس، میزان مشارکت معلمان در طراحی و تدوین برنامه های درسی، میزان تناسب دروس نظری، عملی و آزمایشگاهی، متوسط فعالیت های فوق برنامه درسی و همسو بودن آنها با برنامه های درسی، میزان انطباق اهداف و سرفصل های مواد درسی با اهداف دوره های تحصیلی، میزان تناسب محتوای آموزشی و پرورشی با ویژگی ها و نیازهای دانش آموزان، میزان تناسب محتوای آموزشی و پرورشی با نیازها و مسائل جامعه، میزان تناسب حجم محتوای آموزشی و پرورشی با زمان (ساعات) تعیین شده، درصد کتاب های درسی استاندارد به کل کتاب های درسی دانش آموزان، میانگین فاصله زمانی بازنگری برنامه های درسی، نسبت کتاب های درسی بازنگری شده به کل کتابهای درسی، نسبت کتاب های درسی جدید التالیف به کل کتاب های درسی، میزان پوشش مطالب در رابطه با هدف های آموزشی از نظر معلمین، نسبت راهنمای برنامه های درسی مصوب به کل مواد درسی، تناسب برنامه درسی با توانایی ها و مدرک معلمین مربوط به هر درس به عنوان شرایط مداخله گر، شناسایی شدند. همچنین راهبردهای اساسی برای پاسخ به پرسش اول پژوهش نشان دهنده وجود دو مقوله اصلی اعتبارات و سطح رضایت، دو مقوله فرعی بودجه مدارس و رضایت معلم و دانش آموزان از مدیر و بیست مفهوم شامل سهم بودجه آموزش و پرورش از بودجه عمومی به تفکیک جاری و عمرانی، سهم هزینه های آموزش و پرورش از کل تولید ناخالص داخلی، سرانه دانش آموزی به تفکیک دوره های تحصیلی و شاخه تحصیلی دوره، سهم اعتبارات غیرپرسنلی از کل اعتبارات آموزش و پرورش، سرانه اعتبارات دانش آموزان استعدادهای برتر از کل بودجه آموزش، سرانه اعتبارات دانش آموزان استثنایی از کل بودجه آموزش و پرورش، سهم اعتبارات فعالیت های پرورشی از کل بودجه آموزش و پرورش، نسبت اعتبارات پژوهشی به کل اعتبارات آموزش و پرورش، سهم اعتبارات آموزش کارکنان از کل اعتبارات آموزش و پرورش، نسبت میانگین حقوق و مزایای کارکنان آموزش و پرورش به درآمد سرانه، نسبت درآمدهای حاصل از منابع غیردولتی به کل اعتبارات دولتی آموزش، سهم اعتبارات جاری آموزش و پرورش عمومی از کل بودجه جاری آموزش، میزان سرانه ی دانش آموزی، نسبت درآمدها از محل فوق برنامه و کمک های مردمی و ... به دانش آموز، نسبت هزینه های انجام شده به هزینه های مصوب، نسبت هزینه های انجام شده برای ایجاد انگیزه در معلمان به کل بودجه، نسبت هزینه های انجام شده آموزشی به کل هزینه ها، نسبت هزینه های انجام شده پرورشی به کل هزینه ها، هزینه تمام شده برای هر دانش آموز، میزان تناسب مورد هزینه ها با بودجه مصوب در مقوله فرعی بودجه مدارس و دو مفهوم در مقوله فرعی رضایت معلم و دانش آموزان از مدیر در ایجاد پدیده مدنظر است.

پیامدها: در این بخش، به نتایج و پیامدهای مورد انتظار از ارتقای کیفیت آموزش توجه شده است. این پیامدها می‌تواند به دلیل اجرای فرایندها، اقدامات و راهبردهای ارتقای کیفیت آموزش اختصاص داده شود. برای استخراج این پیامدها، در مرحله کدگذاری باز و با تجزیه و تحلیل دقیق، مصاحبه‌ها در دو مقوله اصلی پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحصیلی، چهار مقوله فرعی پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، تعامل دانش آموزان با معلمان، ترکیب و توزیع دانش آموزان و علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود و ۴۱ مفهوم شامل مفاهیم درصد پذیرش دانش آموزان متوسطه نظری به کل دانش آموزان متوسطه فنی و حرفه‌ای و کار و دانش، درصد پوشش تحصیلی ظاهری، درصد پوشش تحصیلی واقعی، درصد پوشش تحصیلی ویژه سنی، میانگین معدل دانش آموزان گروه بر حسب رشته تحصیلی، نسبت دانش آموزان مشروطی به کل دانش آموزان در هر مقطع رشته تحصیلی، نسبت دانش آموزان انصرافی به کل دانش آموزان در هر مقطع رشته تحصیلی، نسبت دانش آموزان اخراجی به کل دانش آموزان در هر مقطع رشته تحصیلی، درصد دانش آموزان به تفکیک رشته‌های تحصیلی، نرخ قبولی دانش آموزان به پایه‌های بالاتر، نرخ ارتقای دانش آموزان به دوره پیش دانشگاهی، تعداد دانش‌آموزانی که در مسابقات علمی در سطح استانی مقام آورده‌اند، تعداد دانش‌آموزانی که در المپیاد‌های علمی در سطح کشور رتبه آورده‌اند، نرخ فارغ التحصیلی دانش آموزان، نرخ ماندگاری دانش آموزان، نسبت دانش آموزان استعداد‌های برتر تحت پوشش به کل دانش آموزان، درصد دانش آموزان کلاس‌های مختلط، نسبت دانش آموزان مدارس غیردولتی به کل دانش آموزان، میانگین معدل سالانه دانش آموزان، میانگین معدل قبولی‌های خرداد ماه، درصد قبولی خرداد ماه، درصد قبولی سالانه دانش آموزان، درصد دانش آموزان کلاس‌های مختلط، درصد دانش آموزان کلاس‌های چندپایه، نسبت دانش آموزان مدارس غیر دولتی به کل دانش آموزان استان در مقوله فرعی پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، مفاهیم میزان مشارکت دانش آموزان در فعالیت تدریس و تحقیق، میزان مشارکت دانش آموزان در کارهای گروهی کلاسی، میزان مشارکت دانش آموزان در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی کلاسی، میزان مشارکت دانش آموزان در اداره کلاس و مدرسه، میزان زمانی که دانش آموزان سر کلاس ارایه و فعالیت کلاسی می‌کنند در مقوله فرعی تعامل دانش آموزان با معلمان، مفاهیم تناسب دانش آموزان در هر یک از رشته‌های تحصیلی، نسبت جنسی دانش آموزان پذیرفته شده در هر رشته تحصیلی، سهم هر دوره تحصیلی از کل دانش‌آموزان، درصد دانش‌آموزان دختر، درصد دانش‌آموزان شهری، درصد دانش‌آموزان مناطق دوزبانه، درصد دانش‌آموزان مدارس مختلط، درصد رشد سالیانه تعداد دانش‌آموزان، نسبت دانش‌آموزان به کل کارکنان آموزشی در مقوله فرعی ترکیب و توزیع دانش‌آموزان و مفاهیم آگاهی دانش‌آموز از ماهیت رشته تحصیلی خود-ریاضی-تجربی-ادبیات و علوم انسانی، علاقه دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود در کدگذاری در مقوله فرعی علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود دسته‌بندی شدند. در کدگذاری انتخابی (مرحله نظریه‌پردازی) می‌توان مدل ارائه شده برای پاسخ به پرسش دوم پژوهش، نظریه را بیان

کرد. پژوهش کیفی با روش نظریه بنیاد نیازمند رعایت اصول و شیوه‌های خاصی است تا نتیجه کار از نظر اعتبار در سطح قابل قبولی باشد. در تحقیقات کیفی معیارهای مختلفی برای ارزیابی پژوهش‌های کیفی ارائه شده است. در این پژوهش پس از تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه به روش کدگذاری سه مرحله‌ای داده بنیاد، روایی و پایایی الگو و نتایج حاصل تحقیق با روش اجماع داده‌ها و کنترل اعضا و همچنین منطبق بر نظریه کوربین و استراوس و بر مبنای هر سه روش فوق ارزیابی شد. در نهایت قالب مضامین، فهرستی از مضامین را به صورت سلسله مراتبی نشان می‌دهد. شبکه مضامین نیز ارتباط میان مضامین را در نگاره‌هایی شبیه تارنما نشان می‌دهد که در این پژوهش شبکه مضامین دارای شش مضمون فراگیر شامل شرایط زمینه‌ای شامل مدیریت مدارس و تشکیلات سازمانی مدارس؛ پیامدها شامل پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحصیلی؛ شرایط علی شامل معلمان و استفاده از منابع و وسایل آموزشی؛ مقوله محوری شامل محتوای درسی و برنامه درسی؛ شرایط مداخله‌گر شامل فضای مدرسه و امکانات مدرسه؛ و شرایط راهبردی شامل اعتبارات و سطح رضایت معلمان و دانش آموزان از این برنامه است که در شکل زیر نمایش داده شده است.



شکل ۱: الگوی مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس

جدول ۴: ضریب مسیر ابعاد مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس

ضریب مسیر	انحراف استاندارد	آماره تی	سطح معنی داری
۰.۲۵۱	۰.۰۳۸	۶.۶۳۹	۰.۰۳۴
۰.۲۸۲	۰.۰۳۷	۷.۶۳۵	۰.۰۳۱
۰.۴۳۳	۰.۰۴۸	۸.۶۷۱	۰.۰۲۸
۰.۴۴۴	۰.۰۴۸	۹.۲۸۴	۰.۰۲۹
۰.۴۴	۰.۰۵۱	۸.۵۴	۰.۰۴۱
۰.۵۴	۰.۰۴۷	۱۱.۴۳۳	۰.۰۳۸
۰.۶۱۷	۰.۰۳۷	۱۶.۶۳۸	۰.۰۳۲
۰.۴۹۵	۰.۰۴۶	۱۰.۵۸۸	۰.۰۳۳
۰.۴۶۹	۰.۰۴۲	۱۱.۰۵۲	۰.۰۳۱
۰.۰۷-	۰.۰۳۳	۲.۱۰۹	۰.۰۳۵
۰.۴۷۸	۰.۰۴۳	۱۱.۰۶۶	۰.۰۲۱
۰.۲۳۸	۰.۰۳۶	۶.۴۸۷	۰.۰۲۵
۰.۳۵۸	۰.۰۴۱	۸.۵۴	۰.۰۲۸

جدول ۵ نشان دهنده ضرایب بارهای عاملی و مقادیر معناداری ابزار اندازه گیری « مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس » می باشد. بر اساس پیشنهاد (Heir et al, 2019)، بارهای عاملی ابعاد، زیر مؤلفه ها و گویه های مرتبط با آن ها دارای بار عاملی قابل قبول و در سطح خطای ۰.۰۵ معنادار می باشند. بنابراین مدل مطروحه از اعتبار خوبی برخوردار است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با ارائه مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس مطابق با نظریه سیستم ها است که معنای اصلی آن به این صورت است که بخش های مختلف یک سیستم برای رسیدن به اهداف مشخص با یکدیگر تعامل دارند (Lohman et al., 2013). همچنین مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس بر این فرض استوار است که سطوح مختلف سیستم آموزشی مدرسه و کلاس درس (مدیر، معاونین، معلمان، مشاوران و...) باید برای دستیابی به اهداف آموزشی دانش آموزان به صورت سیستمی با هم کار کنند. اگر این اهداف آموزشی در هیچ سیستم آموزشی محقق نشود، نباید تقصیر را کاملاً متوجه یک سطح کرد. در عوض، باید یک تحلیل سیستماتیک از کل سیستم آموزشی صورت گیرد تا مشخص شود که مشکل از کجاست. چنین تحلیلی می تواند کمک کند تا تضمین پیشرفت موثر اتفاق بیافتد (Pam

(Volsky, 2017). این مطالعه نیز همانند مطالعه حاضر مطابق با نظریه سیستم ها و اهمیت اجزا سیستم برای رسیدن به نتیجه مطلوب سیستم بود. در این راستا مدوز در کتاب خود با نام "اندیشه در سیستم ها"، اظهار می کند که در صورت یافتن راه حل پایدار، مشکلات موجود در هر سیستم باید با تمام کسانی که در آن تاثیر دارند به صورت تحلیلی بررسی شود (همان). در یک سیستم آموزشی، به دلیل متمایز بودن سیستم های آموزشی، راه حل های کلی برای مشکلات آموزشی دانش آموزان معمولاً کارساز نیست. بدون چنین رویکرد سیستمی برای حل مشکلات آموزشی، ممکن است پیشرفت آموزش تا حد زیادی مبتنی بر آزمون و خطا باشد، که در بیشتر موارد ممکن است در پرداختن موثر به مشکلات تعیین شده ناموفق باشد. تئوری سیستم ها مانند یک رویکرد به هم پیوسته برای مدیریت آموزش عمل می کنند. این تئوری همه سطوح یک سیستم آموزشی و کلیه فرایندهای کلیدی را قسمت های مرتبط با هم از کل سیستم آموزشی می بیند نه به صورت بخش های مجزا. چون که هیچ یک از اجزای سیستم آموزشی به طور جداگانه وجود ندارد، بنابراین بهبود مداخلات آموزشی همچون مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس، اساساً باید بر اساس تئوری سیستم ها باشد. در این مدل شناخت روابط بین اجزای سیستم آموزشی مدرسه بسیار مهم است، به ویژه در بهبود مداخلات آموزشی، این موضوع می تواند به تعیین اینکه کجا و کی تغییر لازم است، کمک کند. مشارکت دست اندرکاران مربوطه در این مدل در مورد بهبود یک مداخله آموزشی در پژوهش حاضر می تواند به تعیین ضعف و آموزش مورد نیاز به تغییر و چگونگی ایجاد آن کمک کند. ممکن است دست اندرکاران مرتبط درک بهتری از نحوه پیاده سازی مداخلات داشته باشند. این مسئله می تواند به تحقق نتایج مطلوب و ایجاد بهبودهای هدفمند جهت دستیابی به اثربخشی آموزش و یادگیری در مدارس کمک کند. این امر از اهمیت ویژه ای برخوردار است زیرا در صورت تغییر یک جزء به دلیل طرح مداخله، ممکن است روابط بین آن جزء و دیگر اجزاء تحت تاثیر قرار بگیرد. بعلاوه، طرح مداخله بدون مشورت کامل با دست اندرکاران آموزشی تحمیل به آنها تلقی می شود، از این رو به طراحی مدل نیاز است. علاوه بر این، بکارگیری مدل کلینیک آموزش و یادگیری در مدارس در این پژوهش به دست اندرکاران مختلف آموزشی کمک می کند تا درک بهتری از اقدامات مورد نیاز آنها در سطح مسئولیت خاص خود به منظور بهبود موثر و تحقق کیفیت آموزشی داشته باشند. همانگونه که قبلاً ذکر شد در این پژوهش در تحلیل داده ها روش استقرایی و روش مرحله ای و تکنیک تحلیلی استراوس و کوربین مورد استفاده قرار گرفت؛ متون مصاحبه و ادبیات تحقیق به عناصر دارای پیام در داخل عبارت یا پاراگرافها تبدیل شد و درنهایت تلاش شد تا کدهای باز استخراج شوند. تعداد ۱۸۵ مفهوم به دست آمد که با طبقه بندی این مفاهیم ۲۳ مقوله فرعی و در مرحله کدگذاری محوری، تعداد ۱۰ مقوله اصلی طبقه بندی شدند و درنهایت در مرحله کدگذاری پیشرفته مقوله های آشکار شده در قالب ابعاد ۶ گانه مدل پارادایمی، با روابطی که بین آن ها وجود دارد در الگو جای گرفتند. شرایط راهبردی بدست آمده نشان دهنده وجود دو

راهبرد مهم شامل بودجه مدارس و سطح رضایت دانش آموزان و دو پیامد مهم پیشرفت و انگیزش تحصیلی دانش آموزان جهت ارتقای کیفیت آموزش و یادگیری بود. بنابراین با توجه به نتایج حاصل پیشنهاد می شود در هر مدرسه در ابتدای سال تحصیلی این کلینیک ها دایر شده و کمیته ای متشکل از مدیران، معاونان آموزشی و پرورشی، مشاوران، برنامه ریزان آموزشی و متخصصین حوزه ارزیابی و سنجش کیفیت، تشکیل و یک ارزیابی به صورت مقدماتی انجام داده و بعد از گرفتن بازخوردهای اصلاحی با استفاده از عامل ها، ملاک ها و شاخص های اصلاح شده اقدام به سنجش کیفیت درسی دانش آموزان و شناسایی نقاط ضعف و قوت و مقایسه وضعیت موجود نسبت به وضعیت مطلوب نماید. بنابراین با استفاده از مدل طراحی شده در این پژوهش ضمن مشخص کردن نقاط قوت و ضعف دانش آموزان، امکان برنامه ریزی و سنجش وضعیت تحصیلی و کیفیت آموزشی و تربیتی دانش آموزان فراهم می گردد و در سطح بالاتر شاخص رتبه بندی مدارس نیز محقق می شود.

تعارض منافع/حمایت مالی

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله هیچگونه تعارض منافع و حمایت مالی ندارد.

منابع

- Abdul Wahabi, Marzieh. (2021). Feasibility of establishing smart schools in girls' high schools in Ahvaz city. Educational Innovation Quarterly, 11(42) 113-82.
- Adib Menesh, Marzban. (2020). Feasibility of implementing school-based curriculum planning in Kermanshah high schools. Curriculum research. 1(2), 104, 81.
- Aftabi P, Asgari MA, Ghaderi M.(2019). Designing a the teachers knowledge model in junior high
- Ahdian, Mohammad and Aghazadeh, Moharram, (2019) Guide to new teaching methods for education and training, Aish, Tehran.
- Ahmadi, Sh. (2017). "Solutions to create teaching and learning clinics in schools". National conference of educational management, Tehran.
- Akrami, M., et al. (2019). "Investigation of the effect of educational courses on the attitude and performance of twelfth grade students". National Conference on New Researches in Educational Sciences and Psychology, Tehran.
- Asadpour ,S. (2023). The Effectiveness of teaching science with context-based approach on the 7 th grade Students' Achievement. thesis Submitted to the Graduate of Requirement for the Degree of Master in Curriculum ,Shahid Rajaei University.
- Azimi, Mohammad. (2023). The role of creativity in educational management. International Conference on Management Studies, Culture and Art. SID. <https://sid.ir/paper/1113326/fa>

- Baal R. (2022). Quality Assurance in Palestine's Teacher Education Programs: Lessons for Faculty and Program Leadership. *American Journal of Educational Research* ۳۰-۳۶ (۲A).
- Badakhshan, Esmat, SoleimanPour Omran, Mahbubeh, Fazli, Rokhsareh (2016). Innovation management in educational organizations. National conference of modern researches of Iran and the world in psychology, educational sciences and social studies. SID. <https://sid.ir/paper/897280/fa>
- Bailyn M. (2021). Teacher's participation in curriculum conceptualization and effective implementation of secondary school curriculum in Kenya. *International Journal of Education and Research* 3(7) 283-294.
- Baran M. Maskan A. K. Baran M. Türkan A. & Yetisir M. I. (2022). Examining High School Students' Attitudes towards Context Based Learning Approach with Respect to Some Variables. *International Journal of Environmental and Science Education* 11(5) 851-865.
- Bbubinski M. (2022). Teachers' role in curriculum development. MEd Thesis: Rand African University.
- Bennett J. Grasel C. Parchmann I. & Waddington D. (2021). Research report. *International journal of science education* 27(13) 1521-1547.
- Brahaimoghadam N. & Kahrazehi M. (2022). A Comparative Study of Teaching Methods Used for Teaching Science in the Elementary Schools in Iran and the United Kingdom. *Journal of Teacher's Professional Development* 5(2) 41-58.
- Brown, D. J.. (1992). Decentralization in educational management. *Management in education*, -(33-34), 0-0. SID. <https://sid.ir/paper/463100/fa>
- Dehani, Isa, and Ghasemizad, Alireza. (2016). New theories of leadership in educational management. Conference on modern researches of Iran and the world in management, economics, accounting and humanities. SID. <https://sid.ir/paper/895694/fa>
- Ebrahim Kafouri, Kimia, Maliki, Hassan, Khosravi Babadi, Aliakbar (2014). Examining the role of Klein's curriculum elements in mathematics academic failure in the first year of secondary school from the point of view of curriculum partners, *Journal of Research in Curriculum Planning*, No. 44, Spring, pp. 62-50
- Hoshlar, Siddique (2019) teacher, classroom management, barriers and strategies, research and education research in Isfahan
- Islampanah, Maryam (2020). Teaching in the mobile learning style and its effect on learning, memorization and progress motivation. *Information and Communication Technology Quarterly in Educational Sciences*, fifth year, number 4 (20 consecutive): 24-32.
- Khashi Jamal Zahi, Ibrahim, Khaje Ali Jahantighi, Zahra, and Khashi Jamal Zahi, Hamida. (2013). Educational management in universities. International Conference on Management and Industrial Engineering. SID. <https://sid.ir/paper/822367/fa>
- Learning Clinic Institute. (2019). The power of learning clinics: Transforming student achievement. Retrieved from [website link]
- Luhmann N, Baecker D, Gilgen P.(2013). Introduction to systems theory: Polity Cambridge.

- Ministry of Education. (Beta). Strategies for improving the academic performance of students". Retrieved from: (website address of the Ministry of Education and Culture (Mohammadi, Akram. (2019). Information technology in educational management. *Ormazd Research Journal*, (50 (Appendix No. 2)), 26-6. SID. <https://sid.ir/paper/520580/fa>
- Mohammadi, Akram. (2019). Information technology in educational management. *Ormazd Research Journal*, (50 (Appendix No. 2)), 26-6. SID. <https://sid.ir/paper/520580/fa>
- Mohammadi, S. (2018). "The effect of teaching and learning programs on the academic progress of secondary school students". *Isfahan University Research Journal*, 12(2), 1-10.
- Pam Walaski CSP CH.(2017). Thinking in Systems: A Primer. *Professional Safety*;62(5):34.
- mohammadi, H. , Alvani, S. M. , Memarzadehtehran, G. and Hamidi, N. (2020). Considerately of Iran Administrative System's Managerial Dimension. *Public Administration Perspective*, 11(3), 15-38. doi: 10.48308/jpap.2020.96787
- Qureshi, Fatemeh Sadat, and Ahmadi, Parveen. (1997). The role of knowledge management in educational institutions. *Tomorrow's Management*, 7(20), 17-24. SID. <https://sid.ir/paper/147424/fa>
- Rahmanpour, Hassan (2023). Effective educational management and leadership. Forough Aftab Publishing House, Mashhad.
- Rahmanpour, Hassan (2024). Teaching and learning clinic in schools. Forough Aftab Publishing House, Mashhad.
- Rahmanpour, Hossein, Parsanjad, Ali Akbar, and Bolandi, Maryam. (2015). An introduction to educational management in schools. *International Conference of Management Elites*. SID. <https://sid.ir/paper/827665/fa>
- Sabouri Khosrowshahi, Habib. (1388). Education in the era of globalization; Challenges and strategies to face it. *Strategic Studies of Public Policy*, 1(1):156-196.
- Salisbury, rare. (2019). The transition of Iran's curriculum planning system towards lack of focus in curriculum design and development with emphasis on school-based curriculum planning. *Curriculum Studies Quarterly*, 1(4), 68, 49.
- school for science teachers. *Journal of Research in Teaching*; 7 (2), 161-1
- Sobhaninejad, Mehdi, (2019). Identifying the dimensions of an effective teacher and validating its components by middle school teachers in Yasouj city. *Research in curriculum planning*. Summer, 5(series 32): 81, 68.
- Soleimani, Adel (2019). Methodology of curriculum studies on students' learning rate. *Quarterly Journal of Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 1(1), 55-66.
- Study, M., & School, H. (2018). Implementing learning clinics: Strategies for success. *Educational Leadership Journal*, 75(5), 34-42.
- Tabatabai, Seyyed Mahmoud, Soleimani, Nader, Shafizadeh, Hamid. (2022). Designing and validating the management model of secondary schools and improving the organizational structure in accordance with the general policies of the system and

the document of the fundamental transformation of education. Strategic and macro policies, 10(39), 586-608. doi: 10.30507/jmsp.2022.328506.2375

Valizadeh, Mohammad. (2022). Classroom management educational strategies. International and national conference on management, accounting and law studies. SID. <https://sid.ir/paper/1016060/fa>

Writer, S., Researcher, A., & Educator, J. (2020). The impact of learning clinics on academic achievement: A research study. Journal of Educational Research and Practice, 10(2), 1-18.